

Kolleezje fan Deputearre Steaten
o.f. Mr. S. Poepjes
Postbus 20120
8900 HM LJOUWERT

Ljouwert, 10 augustus 2021

Acht kolleezje,

Hjirby bied ik jo út namme fan it bestjoer fan DINGtiid, it Orgaan foar de Fryske taal, it Wurkprogramma 2022-2023 oan. By it tastân kommen hjirfan binne amtners fan sawol it ministearje fan BZK as de provinsje Fryslân behelpsum west, dêr binne wy tankber foar. De Minister fan Ynlânske Saken en Keninkryksrelaasjes, frou Kajsa Ollongren, krijt it wurkprogramma tagelyk.

Mei freonlike groetnis,

Jan Koster
Foarsitter DINGtiid

Taheakkke:

- Wurkprogramma DINGtiid 2022-2023

POSTADRES

/ Westersingel 4
/ Keamer 0.11
/ 8913 CK Ljouwert

/ ynfo@dingtiid.frl
/ www.dingtiid.frl
/ @dingtiid

Wurkprogramma DINGtiid 2022-2023

Wetlik ramt

De Wet gebrûk Fryske taal is op 1 jannewaris 2014 fan krêft wurden. Dy wet regelet it brûken fan it Frysk yn it bestjoerlik en rjochtsferkear. Haadstik 4 bepaalt dat der in orgaan foar de Fryske taal is, dat as taak hat om de likense posysje fan de Fryske en Nederlânske taal yn Fryslân te befoarderjen; dat orgaan hjit DINGtiid. Yn artikel 22 is fierder bepaald dat it orgaan twajierliks in wurkprogramma foarleit oan de minister. Yn 2022 set DINGtiid útein mei in nij twajierliks wurkprogramma, dêr't yn de rin fan 2022 in update fan levere wurde sil. Dizze notysje befettet de ynhâld fan it foarnommen Wurkprogramma 2022-2023.

Taakopfetting en wurkwize

DINGtiid ferfollet syn wetlike taak troch te rapportearjen oer de behoeften en winsken oangeande de Fryske taal en kultuer yn relaasje ta de Wet gebrûk Fryske taal en ek ta it Europeesk Hânfêst foar regionale talen of talen fan minderheden en it Ramtferdrach foar de beskerming fan nasjonale minderheden. Dêrby rapportearret DINGtiid oan oerheden, bestjoersorganen en rjochterlike ynstânsjes, foar safier't dy yn de provinsje Fryslân fêstige binne of oars de provinsje Fryslân as wurkgebiet hawwe. Fierder advisearret DINGtiid oan de minister fan Ynlânske Saken (BZK) en oan Deputearre Steaten fan de provinsje Fryslân oer it tastânkommen en de útfiering fan de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK) en de útfieringskonvenanten, en biedt se stipe by it opstellen fan regels en beliedsplannen, lykas bedoeld yn art. 5 en 6 fan de Wet gebrûk Fryske taal. Neist dy wetlike taken befoarderet DINGtiid ek de maatskiplike diskusje oer it Frysk.

DINGtiid hat ferskillende wizen om de taken út te fieren en de ambysjes te realisearjen. Sa publisearret DINGtiid ûndersiken, advizen en rapportaazjes, en skriuwt brieven oan bewâldslju en partijen út it fjild. Dêrneist fiert DINGtiid petearen mei partners en belanghawwenden op it mêd fan de Fryske taal. Ut en troch wurde dy petearen yn in breder ferbân organisearre en wurde it rûnetafelpetearen, dy't sels it karakter fan minsymptoasia krije kinne: de saneamde 'DINGpetearen'. By in DINGpetear bringt DINGtiid kennis en saakkundigen fan in bepaald ûnderwerp byinoar en biedt de dielnimmers eftergrûn en ynhâld om it ûnderwerp yngreven bedjipje te kinnen; sa besjoen binne DINGpetearen in foarm fan 'fjildkonsultaasje' of 'boargerkonsultaasje'. DINGtiid foarsjocht sa de Fryske mienskip fan kennis en perspektyf, mar fuorret ek himsels mei praktykynformaasje en nije of feroarjende ynsjoggen.

Wurkprogramma 2022-2023

BFTK (2024-2028) (foar: BZK en DS)

De BFTK is de útwurking fan ferdrachsferplichtings oangeande it Frysk dy't fuortkomme út de ûndertekening fan it Europeesk Hânfêst foar regionale talen of talen fan minderheden en it Ramtferdrach foar de beskerming fan nasjonale minderheden. It regelet de dielde ferantwurdlikheid fan Ryk en provinsje foar de Fryske taal en kultuer. Tegearre mei de Wet gebrûk Fryske taal soarget de BFTK foar de wetlike en bestjoerlike ferankerjng fan de Fryske taal en kultuer yn de maatskippij. De hjoeddeistige BFTK rint ein 2023 ôf. Foar de jierren 2024-2028 stelle Ryk en provinsje, as BFTK-partners, yn 2023 in nije bestjoersôfspraak op. Konfoarm de Wet gebrûk Fryske taal (art. 19 lid 2 b) heart DINGtiid de minister fan BZK en Deputearre Steaten fan Fryslân te advisearjen oer de BFTK. DINGtiid sil, op fersyk fan it ministearje fan BZK, yn dat ramt yn 2023 inkelde DINGpetearen organisearje dy't, as in soarte fan boargerkonsultaasje, Ryk en provinsje ynput leverje foar de foarm, ambysje en ynhâld fan de BFTK (2024-2028).

Universitêr ûnderwiis Fryske taal- en letterkunde (foar: BZK, OCW en DS)

Op fersyk fan de provinsje Fryslân start DINGtiid, as ferdjipping op it advystrajekt oangeande de kennisynfrastruktuer fan it Frysk (*Op 'e syk nei nije dynamyk*, 2020), in advystrajekt op oangeande de universitêre stúdzje fan Fryske taal- en letterkunde. Mear konkreet sil DINGtiid ûndersyk dwaan nei: 1) de wize wêrop't de universitêre stúdzje fan Fryske taal en letterkunde yn Nederlân optimaal foarmjûn wurde kinne soe om djiptekennis fan it Frysk te boargjen; 2) dêrby te ynventarisearjen hokfoar praktyske, bestjoerlike en wetlike tûkelteammen oft dy foarm mei him meibringt, en 3) foarstellen te dwaan oer hoe't sokke tûkelteammen oersljochte wurde kinne soenen. As útgangspunt foar dit advys kin it Europeesk Hânfêst tsjinje, mear konkreet: de mooglikheden en ambysjes dy't it Hânfêst mooglik makket en de ynfloed dy't de universitêre frisytyk hat op it befoarderjen fan it Frysk binnen de ûnderskate domeinen dy't it Hânfêst ûnderkent. Om't de BFTK de útwurking is fan de Europeeske ferplichtings, wol DINGtiid de oanbefellings ree hawwe op it stuit dat provinsje en Ryk de ûntwerpfaazje fan de nije BFTK (2024-2028) yngean.

De Fryske taal yn de foarskoalske faazje (foar: BZK, OCW, SZW, DS, Fryske gemeenten)

Op it stuit docht him de situaasje yn Fryslân foar dat jonge âlden en harren bern praktysk sprutsen faak gjin goede tagong hawwe ta (diels) Frysktalige berne-opfang en/of Frysktalige foar- en ierskoalske edukaasje (vve). Yn de rin fan de petearen dy't DINGtiid yn 2021 fierd hat yn it ramt fan de *Tuskenrapportaaazje BFTK 2019-2023*, die bliken dat foaral ûndúdlikens oer foegen, de rol fan de kommersjele sektor yn de foarskoalske faazje en de, betiden grutte, ferskillen tusken gemeenten, oan dy situaasje debet binne. Ek die bliken dat de toetsen dy't hantearre wurde om learefterstannen te efterheljen en it ynstapnivo foar it PO te bepalen, net foldwaande rjocht dogge oan de twatalige eftergrûn fan in soad bern yn Fryslân. Fanút de wetlike lykweardigens fan Frysk en Nederlânsk yn de provinsje Fryslân hearre alle âlden ûnbehindere tagong te hawwen ta (diels) Frysktalige opfang en vve

foar syn of har bern. Mar benammen is it in rjocht foar alle bern yn Fryslân om al yn de foarskoalske faze yn de Fryske taal ûnderwiisd en holpen te wurden. DINGtiid wol oan de hân fan literatuerûndersyk, petearronden en DINGpetearen ûndersykje hokker formele en praktyske tûkelteammen oft der bestean om Frysktalige opfang en vve krije te kinnen, en advisearje oer de mooglikheden om dizze tûkelteammen wei te nimmen.

DINGpetear ‘Sjoernalistyk en de Fryske taal’ (foar: Fryske mediasektor)

De sjoernalistyk spilet in wichtige rol yn de mienskip. Idealiter sinjalearje sjoernalisten ûntwikkelings, folgje se fanút in krityske grûnhâlding polityk en bestjoer en leverje se eftergrûn by maatskiplike fraachstikken. Mar de sjoernalistyk hat op it heden ek syn eigen noeden en útdagings: winstmodellen stean ûnder druk, in soad boargers ferhâlde harren – mei troch ynternet – oars ta mainstream sjoernalistyk as yn it ferline, en de wurkdruk leit tige heech.

Foar Fryske nijsmedia spilet dat ek, mar boppedat bestean der soargen oer it fuorttsjen fan talintfolle sjoernalisten nei mediabedriuwen yn oare plakken yn it lân. Dat makket it net maklik om oan de eigen winsk fan de Fryske nijsmedia te foldwaan om sjoernalisten oan har te binen dy’t de Fryske taal ek goed prate en skriuwe. In oar aspekt dat binnen de Fryske sjoernalistyk spilet is de oername fan de Leeuwarder Courant en it Friesch Dagblad troch it Flaamske Mediahuis: wat betsjut dat foar de Fryske taal en identiteit binnen de sjoernalistyk yn Fryslân?

Yn twa DINGpetearen ‘Sjoernalistyk en de Fryske taal’ wol DINGtiid mei mediaprofesjonals en oare belutsenen yn it Fryske fjild yn petear gean oer de rol en betsjutting fan de Fryske taal foar de sjoernalistyk en, oarsom, fan de sjoernalistyk foar de Fryske taal. Mei de DINGpetearen wol DINGtiid ferkenne hokker behoeften oft Fryske sjoernalisten hawwe om harren kennis fan en oer it Frysk fierder te ûntwikkeljen en te ferdjipjen, en hokker ideeën oft der binne om de Fryske taal binnen de sjoernalistyk te ynnovearjen, de sichtberens fan it Frysk te fergrutsjen en de taal sadwaande te fersterkjen.

Frysk yn it rjocht (DINGpetear)

Yn 2020 en 2021 hat DINGtiid ferskate konstruktive petearen fierd mei bestjoerders fan de rjochtbank en it gerjochtshôf oer de winsk om it brûken fan it Frysk yn de rjochtseal leechdrompeliger te meitsjen. DINGtiid hat earder (begjin 2020) al in DINGpetear oer dizze mearje organisearre. Yn in nij DINGpetear wol DINGtiid mei fertsjintwurdigers fan de juridyske sektor fierder ferkenne hokker stappen oft drompelferleeggjend wurkje kinne soenen.

Evaluaasje

De Ramtwet advyskolleezjes, artikel 28 lid 2, bepaalt dat in advyskolleezje ienris yn de fjouwer jier in evaluaasjeferslach opstelle moat. De lêste evaluaasje fan DINGtiid wie yn 2019, dat DINGtiid sil uterlik 2023 in nije evaluaasje organisearje.

Skema DINGpetearen en ôfrûnjen

It boppesteande Wurkprogramma 2022-2023 liedt ta it folgjende oersjoch, yn termen fan plende DINGpetearen en it ferwachte stuit fan ôfrûnjen, yn fearnsjierren:

DINGpetearen	Q	ôfrûnjen
	<u>2022</u>	
Universitêr ûnderwiis Frysk	1	
Frysk yn de foarskoalske faze1	2	Universitêr ûnderwiis Frysk
Sjoernalistyk en de Fryske taal	3	
BFTK1; Rjocht	4	Sjoernalistyk en de Fryske taal
	<u>2023</u>	
Frysk yn de foarskoalske faze2	1	
BFTK2	2	BFTK
	3	Frysk yn de foarskoalske faze
	4	Evaluaasje

NB1: it ôfrûnjen fan in dossier kin ferskillende foarmen oannimme: in advys, in advysbrief, in ferslach fan in DINGpetear, in einpetear, ensafh.

NB2: foar guon DINGpetearen sil DINGtiid mei partners út it fjild gearwurkje en/of eksterne bystân foar de organisaasje sykje.